

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розкрито особливості інвестиційної складової розвитку інноваційного підприємництва та науково обгрунтовано сутність інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

В статье раскрыты особенности инвестиционной составляющей развития инновационного предпринимательства и научно обоснована сущность инвестиционного обеспечения инновационной деятельности предприятия.

The article exposed the features of investment component of the development of innovative business and scientifically essence of investment support innovation enterprise.

Ключові слова: інвестування, фінансування, інноваційна діяльність, інвестиційне забезпечення, фінансове забезпечення, джерела інвестування.

Розбудова моделі інноваційного розвитку національної економіки, становлення і функціонування інноваційного підприємництва вирішальним чином залежать від наявності внутрішніх і зовнішніх джерел інвестування. Саме цим визначається актуальність дослідження інвестиційної складової розвитку інноваційного підприємництва, її впливу на активізацію інноваційної діяльності в Україні, на підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки на засадах збільшення платоспроможного попиту на інновації з боку суб'єктів господарювання.

Розвиток інноваційного процесу можливий тільки на основі зростання інвестицій. Важливість цієї галузі інвестування визначається впливом технологічних укладів на відтворювальні процеси, необхідністю відновлення елементів основного та оборотного капіталів, освоєння випуску нових товарів для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Таку думку підтверджує В.М.Геєць, вважаючи, що при розробці ідеології нового шляху розвитку на інноваційній основі серед інших економічних понять важливе місце посідає категорія "інвестиції" [4]. Саме таке твердження пояснює численні посилання сучасних науковців на першоджерела, які дають змогу визначити конкретні параметри та динаміку взаємозв'язку і взаємодії інвестицій та інновацій.

Широке коло питань, пов'язаних із пошуком пріоритетних напрямків підвищення ефективності інвестиційного процесу та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, розглянуто у працях вітчизняних вчених, зокрема В.М.Гейця, М.П.Денисенка, В.В.Козика, О.Є.Кузьміна, Г.В.Возняка, А.Я.Кузнецової, Т.В.Майорової, Л.Л.Антонюк, А.М.Поручника, В.С.Савчук, Л.І.Михайлової та ін. Зокрема, Л.Л.Антонюк, А.М.Поручник, В.С.Савчук визначають, що найважливішою складовою економічного забезпечення інноваційної діяльності є фінансування [2]; В.Денисюк наголошує, що обсяги фінансування є кардинальним чинником інноваційної діяльності, що потребує формування відповідних умов надходження інвестицій, зниження ризику фінансування інноваційних проектів, оптимізації структури, організаційних

форм і джерел фінансування [5]. Свій погляд щодо фінансування інноваційної діяльності розкрили Г.В.Возняк та А.Я.Кузнецова [3], які визначають фінансове забезпечення інноваційної діяльності як комплекс методів та важелів впливу на інноваційну діяльність, що реалізується в різних формах через відповідну систему фінансування.

Сучасний інноваційний розвиток вітчизняних підприємств вимагає істотної активізації інвестиційних процесів. Саме інноваційна спрямованість інвестицій у ринковій економіці є потужним фактором економічного зростання, що визначає стабільну, гнучку, добре налагоджену систему інвестування та пов'язані з нею механізми.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності створення цілісної системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності, яка має ґрунтуватися на максимально ефективному використанні інвестиційних ресурсів різного походження, спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств та утвердження інноваційної моделі економічного зростання в Україні.

Серед науковців немає єдиного підходу до визначення ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. Найпоширенішою є думка, що інноваційна діяльність вимагає залучення тільки фінансових ресурсів, тобто фінансування інноваційної діяльності – це лише грошові відносини з іншими суб'єктами господарювання та банками з оплати науково-технічної продукції, контрагентських робіт, поставок спецобладнання, матеріалів і комплектуючих виробів, розрахунків із замовниками, трудовими колективами та державними органами управління [7]. Інші економісти слушно зазначають, що здійснення інноваційної діяльності вимагає залучення не лише коштів у безпосередньо грошовому вимірі, а й інших – у вигляді основних та оборотних засобів, майнових прав і нематеріальних активів, кредитів, позик та застав (боргових зобов'язань), прав на землеволодіння й землекористування тощо [9].

Незважаючи на тривале використання як поняття "інвестування", так і поняття "фінансування", єдності стосовно їх економічного змісту серед фахівців до цього часу не існує.

Великий тлумачний словник економічних і юридичних термінів розкриває поняття "фінансування" як процес утворення і постачання підприємств, організацій грошовими засобами, сформованими за рахунок утворення різних фондів і резервів [8]. Фінансово-правовий словник дає подібне визначення "фінансування" – постачання підприємств, установ, організацій коштами з певних джерел на конкретні цілі [11]. У загальному розумінні фінансування передбачає надання капіталів і залучення інвестицій (капіталовкладень) для втілення (реалізації) певного проекту [1]. Тому фінансування інноваційної діяльності тісно пов'язане з таким поняттям, як інвестування, хоча у випадку фінансування інноваційної діяльності вони не є тотожними.

Якщо розглядати поняття "інвестування", то етимологічно воно походить від

англ. слова "investment", що в перекладі означає "капіталовкладення". Тому інвестування передбачає сам процес вкладання капіталу у певні об'єкти, і є складовою частиною інвестиційної діяльності.

В економічній літературі виокремлюються два ключових фактори, що характеризують загальну сутність інвестування: час (отримання прибутку може мати послідовний, паралельний чи інтегральний характер) і ризик (вкладання відомої суми коштів зараз і невідома величина прибутку у майбутньому) [10].

Отже, поняття "інвестування" та "фінансування" подібні в тому, що як процес вони зорієнтовані на платежі, мають спільну мету – одержання з часом як економічної, так і соціальної вигоди. Для здійснення інноваційної діяльності ми маємо справу як з інвестуванням, так і з фінансуванням. Інвестування є різновидом фінансування. Фінансування – це виділення коштів або ресурсів для досягнення поставленої мети. Якщо метою фінансування є отримання прибутку, то фінансування перетворюється на інвестування. Якщо прибуток не є метою, то це не інвестування.

Наявність різних поглядів науковців щодо понять "інвестування" та "фінансування", а також визначення співвідношення між ними призвело до існування розбіжностей у трактуванні сутності інвестиційного та фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

Зазвичай при розкритті сутності поняття "інвестиційне забезпечення" використовуються інвестиційні ресурси у формі фінансових, матеріальних, нематеріальних та трудових, які залучаються для здійснення вкладень в об'єкти інвестування, зокрема інновації, а для висвітлення поняття "фінансове забезпечення інноваційної діяльності" – переважно тільки фінансові ресурси. При цьому фінансові ресурси, зокрема, грошові кошти, в інвестиційній діяльності відіграють найбільшу роль. Оскільки, по-перше, вони можуть трансформуватися у будь-яку іншу форму інвестиційних ресурсів шляхом придбання предметів та засобів праці, робочої сили тощо, а по-друге, тільки грошові кошти дають можливість інвестору вибирати будь-який об'єкт інвестування.

На думку М.П.Денисенка та Л.І.Михайлової, більш узагальнено процес забезпечення інноваційної діяльності необхідними ресурсами характеризується терміном "інвестування інноваційної діяльності" або "інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності" [7].

Ми вважаємо, що таке положення відповідає трактуванню інвестицій Законом України "Про інвестиційну діяльність", згідно з яким інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; майнові права інтелектуальної власності; рухоме та нерухоме майно (будинки,

споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау"); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності [6]. Отже, за результатами досліджень можна дати таке визначення системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства – сукупність економічних відносин, які виникають у зв'язку з пошуком, залученням і ефективним використанням інвестиційних ресурсів, а також організаційно-управлінські принципи, методи і форми їх впливу на інноваційну діяльність підприємства.

Проблема інвестиційного забезпечення інновацій, як основна складова, що забезпечує розвиток інноваційного процесу на підприємствах, залишається однією з найбільш гострих для вітчизняної промисловості. В інвестиційній сфері економіки України триває затяжна криза, що не дає змоги підприємствам розв'язати поточні виробничі проблеми та виконувати програми реалізації інноваційних проектів. Тому без істотного поліпшення інвестиційного клімату в Україні активізація інноваційної діяльності промислових підприємств, а водночас і перехід економіки на інноваційну модель розвитку – неможливі.

Список використаних джерел:

1. Алексеенко Л.М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок: українсько-англійсько-російський тлумачний словник / Л.М. Алексеенко, В.М. Олексієнко, А.І. Юркевич. – К.: Вид. дім "Максимум"; Тернопіль: "Економічна думка", 2000. – 592 с.
2. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук – К.: КНЕУ, 2003. – С. 56.
3. Возняк Г.В. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні: монографія / Г.В. Возняк, А.Я. Кузнєцова. – К.: УБС НБУ, 2007. – С. 22.
4. Геєць В.М. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку ХХІ століття / В.М. Геєць // Банківська справа. – 2003 – № 4. – С. 16-21.
5. Денисюк В. Інноваційна активність національної економіки: вдосконалення методології, показники промислових підприємств, державна підтримка / В. Денисюк // Економіст. – 2005. – № 8. – С. 45, 47.
6. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 р. – [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
7. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: монографія / М.П. Денисенко, Л.І. Михайлова, І.М. Грищенко, А.П. Гречан; [за ред. М.П. Денисенка, Л.І. Михайлової]. – Суми: Університетська книга, 2008. – 1050 с.
8. Кураков Л.П. Большой толковый словарь экономических и юридических терминов / Л.П. Кураков, В.П. Кураков. – М., 2001. – С. 654.
9. Лабенко О.М. Інвестування та фінансування: співвідношення економічних понять / О.М. Лабенко // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 7. – С. 10-13.
10. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник / Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський, О.М. Мозговий та ін.; [за ред. Д.Г. Лук'яненка]. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 10.
11. Фінансово-правовий словник / Укл. В.В. Безугла, О.Д. Василик, Л.К. Воронова та ін. – К., 1993. – С. 127.